

Nr 371.

Av herr **Mannerskantz m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete.*

I proposition den 10 februari (nr 66) föreslås att lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete skall i sin nuvarande lydelse erhålla förlängd giltighet till och med den 30 juni 1951. Det finns i anslutning härtill anledning erinra om att denna lag vid sin tillkomst väsentligen syftade till att möjliggöra en fördelning av den då knappa tillgången på såväl material som arbetskraft. Numera har en förskjutning inträtt så till vida att regleringens bibehållande i första hand anses vara betingat av kraven på investeringsbegränsning.

Detta förhållande har bl. a. föranlett tillkallandet av särskilda sakkunniga, 1949 års investeringskommitté, vilka enligt utredningsdirektiven ha att avgiva förslag om formerna för den framtida investeringskontrollen. Enligt vad som framgår av propositionen är kommittén emellertid icke beredd att under innevarande år framlägga några förslag i ärendet. Med hänsyn till den pågående utredningen och under åberopande av riskerna för rubbningar i den samhällsekonomiska balansen vid ett eventuellt frigivande för närvarande av byggnadsverksamheten föreslås nu i propositionen, att lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete i oförändrat skick skall förlängas ytterligare ett år.

För vår del kunna vi icke oreserverat ansluta oss till denna ståndpunkt. Det finns enligt vår mening starka skäl för att — även om regleringen måhända icke helt kan släppas — den dock redan nu i väsentliga stycken begränsas. Härigenom skulle betydande lättnader vinnas för företagarna, samtidigt som statsförvaltningen kunde genomföra inskränkningar i den oroväckande stora administrativa apparat som tillkommit och fortfarande kräves för att upprätthålla byggnadsregleringen.

Den sektor inom tillståndsramen, som tilldrar sig störst uppmärksamhet och som också omfattar den avgjort största investeringen, är bostadsbyggnandet. Av den beräknade tillståndsbudgeten för 1950, sammanlagt 2 060 milj. kronor, belöpa sig — om man här räknar in även kvadratmeterkvot för affärs- och kontorslokaler i bostadshus, reparationer, underhåll, till- och ombyggnader m. m. — över 1 200 milj. kronor på bostäder. Det är då att

märka att i varje fall nyproduktionen av bostäder är föremål för en omfattande kontroll från statliga och kommunala myndigheters sida även i flera andra sammanhang. Den helt övervägande delen av denna produktion torde sålunda äga rum med utnyttjande av statliga lån, varvid tillses att endast skäligen investeringar äga rum. Vidare är all nyproduktion underkastad hyreskontroll, vilket indirekt övar inflytande på investeringens storlek. Det förefaller då — när som tidigare sagts skälen för bibehållande av regleringen huvudsakligen äro av ekonomisk art — som om den kontroll, vilken fortsättningsvis kan erfordras, lika väl redan nu borde kunna handläggas av de myndigheter som ombesörja den statliga långivningen. En dylik omläggning skulle innebära betydande lättnader såväl för den byggande allmänheten som för arbetsmarknadsmyndigheterna. Någon nämnvärt ökad belastning för de lånetilldelande myndigheterna torde knappast uppkomma. Den här föreslagna ordningen kan heller icke sägas vara ett föregripande av de förslag som den sittande utredningen kan väntas komma att framlägga.

Enligt nu gällande rutin har den byggande allmänheten att lämna in ansökan om tillstånd till arbetsmarknadsmyndigheterna och ansökan om lån till bostadsstyrelsen och/eller dem underställda organ. Dessa ansökningar innehålla till stor del likartade uppgifter avseende byggnadskostnad, planlösningar, konstruktion, material- och arbetskraftsbehov. I båda fallen äger en detaljerad gransknings- och kontrollverksamhet rum.

Detta nu tillämpade förfarings sätt skulle alltså väsentligt förenklas genom att bostadsproduktionen i princip släpptes fri från gällande tillståndstvång. Den önskade investeringskontrollen skulle bibehållas genom de myndigheter som fördela statliga lån, främst bostadsstyrelsen. Denna verksamhet överensstämmer, som nyss sagts, med den verksamhet dessa myndigheter redan nu utöva. En viss samverkan förefinns också redan nu mellan arbetsmarknads- och låne myndigheterna i så måtto, att tillstånd icke lämnas för bostadsbyggen, för vilka statliga lån icke skulle kunna tillstyrkas. Denna samverkan skulle vid här föreslagen rutin ersättas med handläggning endast hos de lånebeviljande myndigheterna, vilket uppenbarligen innebär en förenkling.

Det bör vidare framhållas, att vid frigivande av bostadsbyggandet någon mera allmän övergång från den statliga belåningen till lån i enskilda institutioner knappast torde vara att vänta. Genom den garanterade räntan och de direkta subventionerna är nämligen den statliga belåningen, så länge hyreskontrollen bibehålles, så gott som enda sättet att ernå en genomförbar finansieringsplan för nybebyggelse. Undantagen från denna regel torde vara begränsade. En sådan fri bostadsproduktion, som icke toge i anspråk statliga lån och subventioner, skulle, även om den till en början icke bleve så stor, dock utgöra en önskvärd faktor för minskande av den svåra bostadsbristen.

Beträffande andra investeringar än bostadsbyggande torde en åtgärd kunna vidtagas utan alltför menliga följder för den allmänna ekonomiska politiken, nämligen att frige alla anläggningsarbeten upp till ett visst belopp, förslagsvis 30 000 kr. Härigenom skulle det bli möjligt att på ett smidigare sätt än nu tillvarata den arbetskraft, som åtminstone under vissa delar av året finnes att tillgå men som icke framkommer i arbetsförmedlingens statistik eller kommer till dess kännedom.

Vägförvaltningarna skulle utan annan hämning än medelstillgången ur VI huvudtiteln kunna ordna mindre förbättringar under årets lopp utan men för övrig verksamhet; kommuner, jordbrukare och andra skulle smidigt kunna anpassa sig efter tillgången på arbetskraft genom utförande av smärre arbeten när helst sådant av dem bedömes vara lämpligt ur arbetskraftssynpunkt.

Det synes icke behöva befaras, att ett frigivande av bostadsbyggandet skulle föranleda någon avsevärd ökning av nybyggnadsverksamheten. Redan det nu medgivna nybyggandet torde taga i anspråk så stor del av tillgänglig arbetskraft och materiel att takten för byggandet i varje fall för närvarande icke nämnvärt kan ökas. Någon menlig inverkan med hänsyn till önskemålet att främja den samhällsekonomiska balansen torde därför det av oss föreslagna systemet icke ha.

Som ovan anförts torde de smärre arbeten, som kommuner och enskilda skulle få utföra utan särskilt tillstånd, i allmänhet begränsa sig till de fall, då arbetskraft tillfälligtvis kan stå till förfogande. Härigenom skulle arbetsmarknadsmyndigheterna få en god hjälp vid de numera allt oftare förekommande tillfälliga överskotten på arbetskraft. Detta skulle säkerligen gynnsamt påverka arbetslöshetskassornas ekonomi och minska behovet av statliga bidrag till dem.

En olägenhet, som trots vissa bemödanden ännu icke kan sägas vara tillräckligt eliminerad, är frågan om utspridandet av arbetet under hela året, alltså även till vintermånaderna. Den av oss ovan angivna möjligheten att utan särskild omgång utföra smärre arbeten torde i sin mån verka i denna riktning. Ett annat — och måhända än mer betydelsefullt — medel skulle vara att den byggnadsverksamhet, som utföres för allmänna ändamål, handhades så, att detta ändamål tillgodosåges i ökad grad. Det allmännas sektor torde vara så stor att dess konsekventa inriktning åt detta håll skulle vara av stor betydelse. Likaså torde det allmänna kunna starkt påverka konjunkturen och arbetskrafttillgången genom att rätta sina egna investeringar efter arbetskraftstillgången. En sådan politik har hittills knappast varit tillräckligt konsekvent tillämpad. Vi anse det vara av stor vikt att detta i framtiden medvetet iakttages.

Slutligen måste det anses mycket önskvärt att man icke dröjer längre än som är alldeles nödvändigt med utformandet av en plan för avveckling av

lagen. Investeringskommittén bör därför slutföra sitt arbete i så god tid att nästa års riksdag blir i tillfälle att taga ställning till frågan i dess helhet.

Under åberopande av det ovan anförda hemställa vi,

att riksdagen, vid antagandet av förslaget om förlängd giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete, måtte uttala, dels *att* bostadsbyggandet samt — upp till en kostnad av högst 30 000 kronor — andra anläggningsarbeten böra undantagas från tillståndstvång, dels *att* 1949 års investeringskommitté måtte anmodas så påskynda sitt arbete att förslag till lagens slutliga avveckling kan föreläggas 1951 års riksdag.

Stockholm den 28 februari 1950.

Axel Mannerskantz.

Torsten Isaksson.

P. G. Lundgren.

Leif Cassel.